

Početna Aktualno

VLADO GOTOVAC: Idealist koji je želio popraviti politiku za bolju budućnost

Objavio **express** - 12. studenoga 2024.

Like 17

Facebook

Twitter

Pinterest

WhatsApp

Vlado Gotovac govori ispred Zapovjedništva 5. vojne oblasti 30. kolovoza 1991. | Foto: Screenshot

Danas su idealni Vlade Gotovca pomalo zaboravljeni, kao i njegovo političko nasljeđe. U političkoj močvari ostaju samo opaki krokodili koji u Vladi Gotovcu vide idealista i za kojeg će onako odokativno, premda njegovu poeziju nisu čitali, a kamoli promišljali o njoj, kazati da je bolji pjesnik, nego političar

Piše: **Ivica Buljan**

“Budućnost domovine vrijedi samo toliko koliko je budućnost pojedinca: njegove slobode i njegove jednokratnosti. S manjom mjerom mogu nastupati političari. Mene zanima stanje prije njihovog nastupa: stanje slobode koja omogućuje svaku drugu slobodu, stanje pravde, koja je temelj takve slobode”, zapisao je Vlado Gotovac u knjizi “Moj slučaj” o pravdi i slobodi za koju se čitavog svog života borio, ali kakve nije doživio ni on, a ni naša sudbina nije bolja.

Danas su idealni Vlade Gotovca pomalo zaboravljeni, kao i njegovo političko nasljeđe. U političkoj močvari ostaju samo opaki krokodili koji u Vladi Gotovcu vide idealistu i za kojeg će onako *odokativno*, premda njegovu poeziju nisu čitali, a kamoli promišljali o njoj, kazati da je bolji pjesnik, nego političar. Na koncu možda su, eto slučajno i pogodili, ali Vlado Gotovac je od te i takve politike htio stvoriti nešto bolje; neki viši ideal, ali nažalost politika ga nije bila dostojna i u našem tranzicijskom slučaju ostala je da tavori u sferi obmane, prevare i čistog makijavelizma, bez zdravih i mogućih ideala.

Svjestan je toga bio i Vlado Gotovac pa je zapisao: “Sve je u Hrvatskoj zdrobljeno, pretvoreno u zgode, u epizode, u djelovanje raznih interesnih grupa – u kojima se nadmeću pojedinci, svaki za svoj račun – i nema drugih mjerila i nema drugih ciljeva; samo se

još trivijalne fraze patetično prikazuju kao nada nacije, da bi se izigrala dubina politike i veličina njezine uloge. To je ponašanje cinične i provincijski nemarne samodostatnosti: ona je za sebe uvijek i početak i kraj.”

Vlado Gotovac puno je pisao, a i o njemu se pisalo i kao političaru i piscu, pjesniku. Njegovu cjelovitu biografiju napisao je aktualnu gradonačelnik Pule Filip Zoričić: “Vlado Gotovac – prva politička biografija”, u kojoj Zoričić rekonstruirao životopis jednoga od najvažnijih hrvatskih pjesnika i političara druge polovine dvadesetog stoljeća.

“Vlado Gotovac bio je hrabar političar, najhrabriji u najteža vremena. Zajedno sa Slavkom Goldsteinom, s kojim je još 1987. počeo pripremati osnivanje HSLS-a, jedan je od začetnika hrvatskog parlamentarizma. No danas, nažalost, definicija političara potpuno se razlikuje od onoga što je promovirao Vlado Gotovac”, kazao je svojevremeno Filip Zoričić za nacional.hr.

Poznat i po čuvenim poviku “Čuvajte mi Hrvatsku od niskosti i mržnje!”, Vlado Gotovac, rodio se u Imotskom 18. rujna 1930., godine.

Kako stoji u njegovim službenim biografijama bio je hrvatski pjesnik, esejist, filozof, disident i političar. Uz proljećara Dražena Budišu bio je vodeći hrvatski političar Trećega puta i predvodnik liberalne misli.

Od malih nogu, kao i većina njegovih zemljaka napušta Imotski jer mu je otac bio u tadašnjim organima reda pa se obitelj često selila te je osnovnu školu pohađao u Prnjavoru, Župi Biokovskoj i

Lovreću, da bi se nakratko u gimnaziju vratio u Imotski pa u Zagrebu, gdje je maturirao na Klasičnoj gimnaziji 1951. godine.

Poslije Drugog svjetskog rata oca mu je nova vlast osudila na pet, a majku na dvije i po godine strogog zatora. Godine 1963. diplomirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kao studenta ga je 1952. godine zbog određenih sumnji uhitila jugoslavenska UDBA, a narednih je godina revno prikupljala podatke za njegov dosje.

Svoj prvi rad objavio je 1952. godine. Od 1955. zaposlen je kao novinar, a poslije i urednik Redakcije kulture i drame na Radioteleviziji Zagreb. Od 1958. u braku je sa Šibenčankom Vlastom Gotovac, s kojom ima kćer. Početkom sedamdesetih radi u

Matici hrvatskoj i objavljuje tekstove u Hrvatskom tjedniku gdje od Igora Zidića preuzima njegovo uređivanje do prosvjednog gašenja u početku Hrvatskog proljeća.

Kao jedan od proljećara osuđen je "kontrarevolucionarnog napada na državu" na četiri godine zatvora i tri godine gubitka građanskih prava, kao i prava zaposlenja u državnoj službi, prava na objavljivanje i zabranu javnog nastupa. U kaznionici u Staroj Gradiški odbio je potpisati molbu za pomilovanjem jer je smatrao da bi time priznao svoju krivnju. Zbog intervjua Švedskoj televiziji 1977. ponovo je osuđen na dvije godine zatvora, koje je odslužio u Lepoglavi, a prišili su mu i četiri godine gubitka građanskih prava.

Gotovac se u javni život vraća potkraj osamdesetih i jedan je od utemeljitelja utemeljitelja HSLS-a, gdje su usko surađuje sa

Slavkom Goldsteinom, koji će biti i urednik njegove knjige "Moj slučaj" objavljene 1989. godine. Goldstein je tada u predgovoru knjige zapisao: "Gotovčev slučaj ujedno je i naš slučaj. Time želim reći da se tiče cijelog našeg društva. Svih nas koji smo se mirno dalje bavili svojim poslovima i brinuli svoje brige, dok su padale osude i izvršavale se kazne poput opisanih u ovoj knjizi. To je već moralno pitanje, društva kao cjeline i svakog javnog radnika i intelektualce pojedinačno."

Nakon pada komunizma, 1990. se Gotovac zapošljava na Hrvatskoj radioteleviziji kao savjetnik direktora. Kratko poslije toga izabran je za predsjednika Matice hrvatske. Ispred Zapovjedništva 5. vojne oblasti 30. kolovoza 1991. održava govor podrške majkama vojnika koji su prisilno zadržani u tadašnjoj JNA. U govoru generalima poručuje da će ih se njihove obitelji sramiti, da će oni koji ubijaju tuđu djecu i majke ostati bez svojih.

Godine 1992. Gotovac je kao kandidat HSLS-a izabran u Hrvatski sabor; zastupnik je bio u dva mandata. Tamo se prometnuo u jednog od najrječitijih i najvatrenijih kritičara Franje Tuđmana, čiji je režim optuživao za autoritarnost. U časopisu Erasmus 1993. potpisuje zahtjev za Tuđmanovom ostavkom.

Autor Gotovčeve biografije Filip Zoričić smatra i da je među dvojicom bilo suparništva iz doba Hrvatskog tjednika u kojem je Gotovac bio urednik, a Tuđman suradnik; Tuđman je pri padu komunizma imao auru disidentstva i javnu podršku Katoličke crkve koja je hrvatskim zajednicama u svijetu poručila da treba podržati Tuđmana, dok za Gotovca, iako praktičnog vjernika, nije.

Kao jedan od najuglednijih opozicijskih političara, 1996. daje ostavku na mjesto predsjednika Matice i biva izabran za čelnika HSLS-a.

Na izborima 1997. kandidirao se za predsjednika Republike. Gotovac je na izborima završio treći, iza premoćnog Tuđmana i SDP-ova kandidata Zdravka Tomca.

Za vrijeme izbornog skupa u Puli ga je fizički napao i udarcem u glavu ozlijedio vidno alkoholizirani Tomislav Brzović, pripadnik elitne gardijske jedinice koja je štitila Franju Tuđmana, uzvikujući: "Živio Ante Pavelić! Ja sam ustaša, sve ću vas pobiti!"

Vandalski čin najoštrije su osudile i međunarodne organizacije, a Ministarstvo obrane napadača je suspendiralo i pritvorilo. U službenoj izjavi MORH-a bilo je pojašnjeno da je HV-ov satnik u alkoholiziranom stanju napao Vladu Gotovca i nanio mu lakše tjelesne ozljede. Pulski Općinski sud Brzoviću je izrekao uvjetnu zatvorsku kaznu od jedne godine i šest mjeseci uz rok kušnje od tri mjeseca.

Nažalost i dan danas egzistira negdje u podmuklom podzemlju, izoliranim krpicama ta divlja, sirova, brutalna nacionalistička bagma koje se pošteni Hrvati i građani Hrvatske srame i koja se kukavički skriva iza svoje nacije, koju zapravo ucjenjuje i parazitski od nje živi.

O napadu je u kasnijem intervjuu izjavio da je napadaču osobno oprostio, ali da je jasno da je čovjek bio indoktriniran i da je indoktrinacije beskrupulozna jer ga nitko ne osuđuje za napad.

U veljači 1996., Gotovac je izabran za predsjednika Hrvatske socijalno liberalne stranke, no nakon raskola na 7. Saboru HSLS-a okuplja istinske hrvatske liberale i osniva novu političku stranku centra – Liberalnu stranku. Na Osnivačkom saboru stranke izabran za predsjednika Liberalne stranke.

O Gotovcu nam je kazivao i njegov bliski suradnik Božo Kovačević, koji je istaknuo kako premda je Gotovac bio nedvojbeno najistaknutiji hrvatski književni disident u doba komunizma, najveći paradoks životne sudbine Vlade Gotovca taj da je ostao međunarodno nepriznat, iako su njegovi radovi i javni izrazi neraspoloženja vlašću bili oštiri nego istupi poznatijih disidenata poput Václava Havela ili Györgyja Konráda.

“No država koja je Gotovca ugnjetavala tadašnjem zapadu je bila puno važnija nego disidenti koji su se borili protiv te države i zbog te okolnosti Gotovac je nepravедno ostao prešućen u vrijeme kad su istočnoeuropski disidenti stjecali svjetsku slavu i stvarali pretpostavke za demokratske promjene u svojim zemljama. Drugi paradoks u vezi disidentstva Vlade Gotovca je činjenica da je demokratska vlast, složena od pripadnika komunističke nomenklature, Gotovca tretirala gotovo kao neprijatelja. Isti policajac koji ga je pratio do 1990. to je nastavio i nakon toga”, kazao je Kovačević, spomenuvši da niti Gotovac nije štedio demokratsku hrvatsku vlast, što je pokazao 1993. kada je bio jedan od potpisnika apela kojim se tražila Tuđmanova ostavka.

“Simptomatična je bila i neskrivena mržnja koja se javljala prema Gotovcu kada bi se javljao za riječ u Saboru, ali i pri slučajnim susretima s građanima na ulici s kojima je Gotovac bio spreman

raspravljati, očekujući da ih može urazumiti. Gotovca su na ulici znali pljuvati ili ga čak proglašavati četnikom”, kazao je Kovačević podsjećajući koliko jer Gotovac vjerovao u riječ moći, pravde i čovjekoljublja.

Vlado Gotovac umro je u Rimu 7. prosinca 2000. godine, a njegovo je tijelo sljedeći dan zrakoplovima Hrvatske vlade prevezeno u Zagreb, gdje je pokopan na groblju Mirogoju.

I na koncu malo o budućnosti, kao i na početku teksta. Vlado Gotovac, koji je govorio “čuvajte mi Hrvatsku od niskosti i mržnje”, uvijek je bio okrenut budućnosti, jer nam je nasljeđe iz prošlosti i sadašnjost tegobno i oštećeno pa je sve to za ljudskog vijeka teško popraviti i zato Gotovac kaže: “Ne treba tražiti slogu u prošlosti, jer je nikada nećete postići, već u pogledima na budućnost.”

—

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti

Agencije za elektroničke medije